

نقش سبک‌های فرزند پروری والدین در پیش‌بینی رشد اجتماعی کودکان

پیش‌دبستان ۵ و ۶ ساله

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۸/۱۱/۰۷ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۹/۰۲/۲۲
آرزو ذکایی فر^۱، توکل موسی‌زاده^{۲*}

چکیده

مقدمه: این مطالعه با هدف بررسی نقش سبک‌های فرزند پروری والدین در پیش‌بینی رشد اجتماعی کودکان پیش‌دبستان ۵ و ۶ ساله انجام شده است. رشد و تکامل ابتدای کودکی یک پنجره فرصت برای ارتقاء سلامت است، بنابراین کیفیت مراقبت در این دوران نقش بسزایی در سلامت و رشد و تکامل مطلوب کودک دارد همچنین سن پیش‌دبستانی دوره مهمی برای رشد اجتماعی است.

روش: این پژوهش به روش همبستگی انجام شده است و رابطه بین متغیرها مورد بررسی قرار گرفته است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه کودکان مقطع پیش‌دبستان مهدهای کودک شهر تهران (والدین کودکان مقطع پیش‌دبستانی) شامل ۳ شهرستان تهران، ری و شمیرانات در سال تحصیلی ۱۳۹۷-۱۳۹۸ است که تعداد ۶۱۸ مهدکودک فعال را دارا می‌باشد نمونه پژوهش شامل ۲۳۶ نفر از کودکان و والدینشان با روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای بود. افراد مورد پژوهش پرسشنامه سبک‌های فرزند پروری باهریند (۱۹۷۳) و پرسشنامه رشد اجتماعی وایلند (۱۹۶۵) را تکمیل نمودند و داده‌های بدست آمده با نرم‌افزار SPSS و با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون فرضیه‌های پژوهش مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که میزان ضریب همبستگی مشاهده شده بین رشد اجتماعی و سبک‌های فرزندپروری والدین ارتباط دارد. از نظر آماری نتایج تحلیل داده‌ها نشان داد که ضریب همبستگی بین سبک‌های فرزندپروری سهل‌گیرانه و مقتدرانه با رشد اجتماعی در سطح معناداری $p > 0/05$ مثبت و معنی‌دار است اما ضریب همبستگی پیرسون بین سبک فرزندپروری مستبدانه و رشد اجتماعی در سطح اطمینان ۹۵ درصد رابطه معنی‌داری وجود ندارد همچنین نتایج رگرسیون چندمتغیره نشان داد سبک فرزندپروری مقتدرانه در سطح معنی‌داری آزمون (۰/۰۰۰۱) بهترین متغیر برای پیش‌بینی رشد اجتماعی کودکان است. با استناد به یافته‌های به دست آمده از این پژوهش می‌توان گفت، سبک‌های فرزندپروری یکی از پیش‌بینی‌کننده‌های مهم رشدی بویژه در حیطه رشد اجتماعی کودکان است. لیکن تفاوتی که در این پژوهش با سایر پژوهش‌های انجام شده دارد این است که نتایج ارتباط بین سبک سهل‌گیرانه و رشد اجتماعی را نشان می‌دهد.

نتیجه‌گیری: با توجه به یافته‌های بدست آمده می‌توان نتیجه‌گیری کرد: زمانی که والدین در روش‌های تربیتی خود در مورد فرزندشان ثابت قدم هستند، رفتارهای ابراز وجود و اعتماد را به آنها ارائه می‌دهند، به گفته‌های کودکان خود گوش می‌سپارند و گفتگو با آنها را ترویج می‌دهند؛ همچنین روش انضباطی آنان توأم با گرمی، منطقی و انعطاف‌پذیری است و تا حدی به کودکان خود آزادی (سبک سهل‌گیرانه که در پژوهش‌های دیگر ارائه نگردیده است) می‌دهند، کودکان رشد اجتماعی بیشتری را نشان می‌دهند.

کلمات کلیدی: سبک‌های فرزند پروری، رشد اجتماعی، کودکان پیش‌دبستان

۱. دانشجوی دکترای تخصصی روان‌شناسی عمومی واحد اردبیل، دانشگاه آزاد اسلامی، اردبیل، ایران.

۲. استادیار، گروه روان‌شناسی، واحد اردبیل، دانشگاه آزاد اسلامی، اردبیل، ایران.

* نویسنده مسئول: Tavakkolmousazadeh@gmail.com

The Role of Parental Parenting Styles in Predicting Social Development of Preschool Children 5 and 6

Arezo Zokaefar¹

Tavakkol MousaZadeh^{2*}

Abstract

Introduction: The purpose of this study was to investigate the role of parenting styles in predicting the social development of preschool children 5 and 6 years old. The Early childhood development and equality of opportunity is a window of opportunity for health promotion, Therefore, the quality of care during this period plays a major role in the health of the child's development and development.

Method: This research is a correlational study. The statistical population of this study includes all parents and preschool children of kindergartens in Tehran - Rey and Shemiranat. It has 618 active kindergartens. The sample consisted of 236 children and their parents by cluster random sampling. The subjects completed the Baumrind parenting styles questionnaire(1973) and Wildland Social Development Questionnaire (Edgar 1965). Data were analyzed by SPSS software using the Pearson correlation coefficient and regression of research hypotheses.

Results: The results showed that the observed correlation coefficient was correlated between social development and parenting styles. Statistical analysis of data showed that the correlation coefficient between empowering and authoritative parenting styles with social development was positive and significant at the significant level $p > 0.05$. But there is no significant correlation between the authoritarian parenting style and social growth at a 95% confidence level. Multivariate regression results indicated that the authoritative parenting style at the significant level of the test (0.000) is the best variable to predict children's social development.

Conclusion: According to findings can be concluded: when your parents about their child's educational methods are consistent, And show behaviors of assertiveness and confidence, listen to their children and talk to them, Also their disciplinary method is with warmth, logic ,and flexibility And partly to give their children freedom Children show more social development.

Keywords: Parenting Styles, Social Development, Preschool children

1. PhD Student in General Psychology, Ardabil Branch, Islamic Azad University, Ardabil, Iran

2. Assistant Professor, Department of Psychology, Ardabil Branch, Islamic Azad University, Ardabil, Iran.

*Corresponding Author: Tavakkolmousazadeh@gmail.com

مقدمه

در دوران کودکی، نگرش‌ها و ارزش‌های والدین می‌تواند به کودک منتقل شود. به گفته هدرویس (۲۰۱۸)، بنیانگذار و مدیر پروژه تحقیقات خانواده هاروارد، در طی این مدت، خودپنداره آنها شکل می‌گیرد و می‌تواند به شدت تحت تأثیر والدین آنها باشد. آنها می‌توانند مهارت‌هایی کسب کنند که پایه و اساس اساسی برای یادگیری در طول دوران کودکی است. بنابراین، یک سیستم پشتیبانی قوی در سنین کودکی می‌تواند تا حد زیادی بر رشد آنها تأثیر بگذارد. پرورش روابط در خانواده برای رشد سالم کودک بسیار مهم است. اگر کودکی در خانواده خود احساس امنیت و اطمینان داشته باشد، در شکل‌گیری عزت نفس و بهزیستی آنها کمک می‌کند. به گفته ویس، این همچنین می‌تواند باعث شود که کودک از نظر اجتماعی توسعه بیشتری پیدا کند و مهارت‌های ارتباطی بهتری را کسب نماید نسبت به کودکی که این روابط خانوادگی را احساس نمی‌کند. تحقیقات نشان داده است که تعامل بین فرزندان و والدین و چگونگی برقراری ارتباط والدین با فرزندان، مهمترین و اساسی‌ترین عوامل در بین عوامل مختلفی است که بر پرورش و شخصیت سالم کودکان تأثیر می‌گذارد (کیمبل، ۲۰۱۵). پژوهش‌ها نشان داده که رشد مثبت در دوران کودکی، پایه و اساس شخصیت، خانواده و جامعه سالم است و عامل مهمی برای توسعه کلی کودکان و موفقیت‌های آینده است (دارلینگ و لپمن، ۲۰۱۶).

از جمله مهمترین عوامل مؤثر بر روند رشد کودک نوع و شیوه تربیتی یا به اصطلاح سبک فرزندپروری والدین است. سبک‌های فرزندپروری را می‌توان به عنوان مجموعه یا سیستم رفتاری تعریف کرد که تعامل والدین و کودک را در طیف گسترده‌ای از موقعیت‌ها توصیف می‌کند و یک فضای تعامل مؤثر را ایجاد می‌کند. سبک والدین دو عنصر مهم والدین را به خود اختصاص می‌دهد: مسئولیت‌پذیری والدین و مطالبه والدین. سبک‌های فرزند پروری ترکیبی از رفتارهای والدین است که در موقعیت‌های گسترده‌ای روی می‌دهد و جو فرزند پروری بادوامی را پدید می‌آورد، روش‌هایی که والدین در برخورد با فرزندان خود اعمال می‌کنند (لورا، ۲۰۱۳). فرزند پروری شامل یک سری از مهارت‌های بین فردی و توقعات هیجانی است که تحت تأثیر ویژگی‌های والدین و سبک دلبستگی که کسب کرده اند، قرار دارد (مؤمنی، ۱۳۹۳).

آموزش در مورد سبک‌های مطلوب و بهینه والدین و ایجاد زود هنگام شیوه‌های مؤثر، هر دو برای سازگاری اجتماعی و موفقیت کودک مهم هستند (برنستین و همکاران ۲۰۱۴). در بسیاری از شرایط، اتخاذ یک سبک والدین اقتدارپذیر و انعطاف‌پذیر، بیشترین تأثیر را برای رشد اجتماعی، شناختی، اخلاقی و عاطفی کودک دارد. با این حال، تحقیقات در زمینه تعامل والدین و کودک باید همچنان ادامه یابد تا ارزیابی شود؛ نه تنها نتایج در گروه‌های گسترده تری از گروه‌های قومی / نژادی / فرهنگی و اجتماعی، بلکه نتایج در کودکانی در سنین مختلف نیز مورد بررسی قرار می‌گیرد تا خانواده‌ها در هر نوع شرایط بتوانند از مزایای کامل تحقیقات استفاده کنند.

1. Weiss
2. Darling & Lippman

در پژوهشی که مروه در سال ۲۰۱۸ با عنوان سبک‌های فرزندپروری والدین بعنوان پیشگویی‌کننده رفتارهای اجتماعی کودکان پیش‌دبستان بر روی ۲۷۶ کودک در ترکیه انجام داد، به این نتیجه رسید که والدین با سبک تنبیهی و ملایم بهترین سبک‌ها برای پیشگویی رفتارهای اجتماعی مثبت یا منفی کودکان هستند (نسلپهان و مروه ۱، ۲۰۱۸). در مطالعه‌ای که توسط مونیکا و کورانچی (۲۰۱۳) بر روی ۴۸۰ کودک مقطع ابتدایی در مورد ارتباط سبک‌های والدین فرزند پروری و رشد اجتماعی بر اساس مصاحبه ساختار یافته و پرسشنامه اطلاعات صورت گرفت، نتایج نشان داد که سبک‌های فرزندپروری مستبدانه، تأثیر مثبت و قابل توجهی در رشد اجتماعی کودکان دارد. بامریند ۳ سه سبک فرزندپروری مستبدانه، مقتدرانه و سهل‌گیرانه را ارائه کرده است. پژوهش‌ها نشان داده است که هر کدام از این سبک‌ها می‌تواند پیامدهای مثبت و منفی در کودکان را به همراه داشته باشد (بهرامی و همکاران، ۱۳۹۳). سبک مستبدانه با تقاضای بالای والدین و پاسخ‌دهی کم آن‌ها و پیامدهای منفی مانند مشکلات رفتاری درونی سازی و برونی‌سازی همراه است. سبک فرزندپروری مقتدرانه با ترکیبی از مهارگری و حمایت بالای عاطفی، سطوح مناسبی از استقلال و ارتباط دوسویه میان کودک و والد را تأمین می‌کند. این سبک با پیامدهای تحولی مثبت همچون پیشرفت تحصیلی، اتکا به خود بیشتر، انحراف رفتاری کمتر و روابط بهتر با همسالان همراه است. در سبک سهل‌گیرانه که با توقعات کم والدین و رسیدگی و توجه بیشتر آن‌ها مشخص می‌شود، والدین با توجه بیش از حد به فرزندان انتظارات کمی از آنان دارند این شیوه تربیتی با پرخاشگری، رفتار ضداجتماعی، موفقیت کم تحصیلی و مشکلات رفتاری آشکار در کودکان همراه است (دیوارلی و منشار ۴، ۲۰۰۶). فوگل ۵، هرز و گولن در مطالعه‌ی خود دریافتند که سبک فرزند پروری با مراقبت افراطی و سطح پایین پذیرش با عزت‌نفس ارتباط منفی و معنادار دارد. ویجیلا ۶ همکاران رابطه معناداری بین سبک آسان‌گیر و رشد اجتماعی نشان دادند. منشا و مونیکا کانی ۷ (۲۰۱۳) دریافتند، رابطه مثبتی بین سبک‌های والدین معتبر و رفتار اجتماعی خوب وجود دارد؛ رابطه مثبت و معناداری بین سبک والدین مقتدر و رفتار خوب (حسن خلق) کودکان وجود دارد و کودکان والدین مقتدر رفتارهای مثبت اجتماعی مانند همکاری، محبت، همدلی و غیره را نشان می‌دهند.

همه موارد ذکر شده پیشین حاکی از تأثیرات شیوه‌های تربیتی و فرزندپروری والدین بر رشد همه جانبه کودکان است، لیکن جنبه مهم رشدی که در همه تحقیقات و پژوهش بویژه در سند رشد و تکامل یکپارچه ابتدای کودکی به آن اشاره و تأکید شده است؛ دو جنبه مهم رشد اجتماعی و عاطفی می‌باشد. به دست آوردن مهارت‌های اجتماعی بخش اساسی سلامت روان است، مهارت‌های اجتماعی افراد را قادر می‌سازد تا با دیگران در جامعه تعامل مناسب داشته باشند. علاوه بر این، بر اساس تعریف دیگری،

1. Nedlihan & Merveh 2018
2. Monica & Koranchi 2013
3. Baumrind
4. Dwairy & Menshar
5. Fogel
6. Vijila
7. Mensah & Konnie

مهارت‌های اجتماعی به عنوان مؤلفه‌ای از صلاحیت اجتماعی و معیار کلی کیفیت رفتارهای اجتماعی تعریف می‌شوند؛ مهارت‌های اجتماعی انسان را قادر می‌سازد در مراحل مختلف زندگی روابط اجتماعی را توسعه دهد. بنابراین، سن پیش دبستانی دوره مهمی برای رشد مهارت‌های اجتماعی در بین کودکان است؛ لذا، مهارت‌های اجتماعی را می‌توان به عنوان مهارت‌هایی تعریف کرد که به هر کودک امکان می‌دهد با دیگران تعامل موفقیت آمیز داشته باشد (سرچشمه و همکاران، ۱۳۹۶) به آمادگی مدرسه کمک می‌کند و سازگاری خود را با محیط رسمی مدرسه و همچنین عملکرد تحصیلی بهبود می‌بخشند. فقدان مهارت‌های اجتماعی در کودکان منجر به احساس تنهایی، مشکلات روانی و رفتاری متعاقب آن، تعامل ضعیف با والدین، معلمان و همسالان خود و ناسازگاری در مدرسه می‌شود (ویتد، ۲۰۱۱). بنابراین، لازم است مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش دبستانی بررسی شود و نواقص اجتماعی برای طراحی مداخلات با هدف بهبود مهارت‌های اجتماعی و کیفیت زندگی و سازگاری با محیط در سنین پایین بررسی شود. یکی از مهمترین عوامل مؤثر بر رشد اجتماعی کودکان، رابطه والدین و کودک در حال رشد است و کیفیت این روابط در سنین کودکی پایه و اساس رشد شناختی، اجتماعی و عاطفی آینده را تشکیل می‌دهد (جان‌فداه و همکاران، ۱۳۹۳). کودکان مهارت‌های اجتماعی به دست آمده در خانه را در تعامل‌های بعدی با معلمان و همسالان خود در مدرسه به کار می‌گیرند، رشد اجتماعی به توانایی کودک در درک احساسات دیگران، کنترل احساسات و رفتار خود، برقراری ارتباط مناسب با سایر کودکان و ایجاد روابط با بزرگسالان اشاره دارد. کودکان برای رشد مهارت‌های اساسی خود مانند مشارکت و همکاری، پیروی از راهنمایی و اهداف، خودکنترلی و هوشیاری نیازمند مهارت‌های عاطفی و اجتماعی اند. تکامل اولیه کودک به رشد و توسعه قابلیت‌های انسانی کودک در ابعاد جسمی، روان‌شناختی، اجتماعی و شناختی اشاره دارد که شامل دوره جنینی تا هشت سالگی است (سند رشد و تحول ابتدای کودکی، ۲۰۱۵).

با توجه مطالب اظهار شده کودکانی که در طول سال‌های اولیه دارای احساس خوب و مثبت از خود هستند، تأثیر قوی نیز بر روابط اجتماعی خود دارند و کودکانی که از لحاظ عاطفی سالم هستند؛ بهتر قادر به ایجاد و حفظ روابط مثبت با بزرگسالان و همسالان می‌باشند (تراویک و اسمیت، ۲۰۱۴). با توجه به سوابق پژوهشی فوق سؤال اصلی مطالعه حاضر این است که آیا سبک‌های فرزند پروری والدین با رشد اجتماعی کودکان پیش‌دبستان رابطه دارد؟

روش

پژوهش حاضر از نظر هدف از نوع پژوهش‌های کاربردی و از لحاظ جمع‌آوری داده‌ها با توجه به بررسی رابطه بین متغیرها، از نوع توصیفی به روش همبستگی است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه مهدهای کودک شهر تهران شامل ۳ شهرستان تهران، ری و شمیرانات در سال تحصیلی ۱۳۹۸-۱۳۹۹

۱۳۹۷ به تعداد ۶۱۸ مهدکودک فعال می‌باشند سپس نمونه‌گیری بدین صورت بود که از بین مهدهای کودک ۶۱۸ مهدکودک فعال سه منطقه بصورت نمونه‌گیری خوشه‌ای و از طریق روش کوهن با توجه به حجم جمعیت نمونه، جمعیت نمونه به تعداد ۳۳۳ مهد کودک انتخاب و کلیه کودکان مریبان انتخاب شد به تعداد ۲۳۶ کودک نیز در پژوهش قرار گرفتند که از طریق روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای تعداد ۲۳۶ کودک (در هر دو جنس) انتخاب شدند به منظور در نظر گرفتن ملاحظات اخلاقی قبل از اجرای پرسشنامه‌ها هدف از انجام پژوهش به آزمودنی‌ها توضیح داده شد و رضایت آنها برای شرکت در پژوهش جلب شد و به آنها اختیار داده شد هرگاه خواستند می‌توانند از ادامه همکاری با پژوهشگر انصراف دهند.

در این مطالعه برای تحلیل داده‌ها از روشهای آمار توصیفی مانند میانگین و انحراف معیار و استنباطی مانند ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده شد. همچنین داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS-۲۲ تحلیل شدند.

ابزارهای پژوهش

الف) پرسشنامه سبک‌های فرزندپروری: دایانا بامریند (۱۹۷۳) فرم اولیه این پرسشنامه را که دارای ۱۰ گویه است، طراحی و ساخته است. این پرسشنامه توسعه حسین پور (۱۳۸۱) ترجمه شده است و پس از تحلیل عاملی مشخص شد که پرسش‌های شماره ۲۸، ۱۴، ۱۳، و ۲۶ روی هیچ عاملی بار نمی‌شوند. این پرسشنامه شیوه‌های فرزندپروری والدین را در سه عامل اندازه‌گیری می‌کند. در مقابل هر عبارت گزینه‌های کاملاً مخالفم، مخالفم، تا حدودی مخالفم، موافقم و کاملاً موافقم برای ارزش‌گذاری وجود دارد. بوری (۱۹۹۱) برای بررسی اعتبار و روایی این پرسشنامه از روش افتراقی استفاده نمود و مشاهده کرد که شیوه استبدادی رابطه منفی با سهل‌گیری و اقتدار منطقی دارد. و شیوه سهل‌گیرانه رابطه معنی‌داری با شیوه قاطعانه نداشت. پودینه و همکاران (۱۳۹۵) برای تعیین پایایی پرسشنامه با استفاده از آلفای کرونباخ، مقدار ضریب آلفا برای سبک‌های فرزندپروری مستبدانه، مقتدرانه و سهل‌گیرانه به ترتیب ۰/۷۷، ۰/۸۳، و ۰/۷۵ به دست آوردند. در این مطالعه مقدار ضریب آلفای محاسبه شده برای کل پرسشنامه ۰/۷۲ و برای سبک مستبدانه ۰/۷۷، سبک مقتدرانه ۰/۸۳ و سبک سهل‌گیرانه ۰/۶۸ محاسبه شد و روایی پرسشنامه از طریق عامل تاییدی مرتبه اول صورت گرفت.

ب) پرسشنامه رشد اجتماعی وایلند کودکان: این مقیاس توسط وایلند (۱۹۶۵) در آن تجدیدنظر کلی به عمل آمد. مقیاس بلوغ اجتماعی وایلند یکی از مقیاس‌های اندازه‌گیری توانایی‌های رشد یابنده است و میزان مسئولیت‌پذیری و توانایی فرد را در تامین نیازهای عملی می‌سنجد. وایلند باور داشت که می‌توان کیفیت شایستگی‌های اجتماعی را با جمع‌بندی کارهایی که در سنین گوناگون انجام می‌شود؛ سنجید. اگر چه این مقیاس گستره سنی تولد تا ۲۵ سالگی را در برمی‌گیرد، اما نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهد که روایی و پایایی آن در سنین پایین‌تر و

به ویژه در گروه‌های کم‌توان ذهنی از توانایی بیشتری برخوردار است. با استفاده از این آزمون می‌توان کیفیت شایستگی‌های اجتماعی را در ۸ طبقه بررسی کرد. ضریب پایایی با بازآزمایی ۱۲۳ نفر، ۰/۹۲ گزارش شده است؛ با این توضیح که فاصله بازآزمایی از یک تا ۹ روز بوده است (پرستار، ۱۳۸۸).

یافته‌ها

یافته‌های پژوهش حاضر به تفکیک یافته‌های توصیفی شامل (میانگین و انحراف معیار) و یافته‌های استنباطی شامل (ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون) ارائه شده است.

جدول شماره ۱ میانگین و انحراف استاندارد نمره‌های گروه‌ها را در دو متغیر رشد اجتماعی و سبک‌های فرزندپروری نشان می‌دهد. چنانچه مقادیر چولگی و کشیدگی یک توزیع در بازه ۲- تا ۲+ قرار گیرد، می‌توان ادعا کرد که این توزیع، نرمال است. همانگونه که مشاهده می‌شود، مقادیر جدول زیر شامل قاعده مذکور است لذا می‌توان گفت داده‌های تحقیق دارای توزیع نرمال هستند.

جدول ۱. خلاصه وضعیت متغیر سبک فرزندپروری و شاخص‌های توصیفی

متغیرها	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
سبک فرزندپروری سهل‌گیرانه	۳۶۳	۱۰۶	-۰.۶۸۰	-۰.۰۵۴
سبک فرزندپروری مقتدرانه	۳۵۷	۱۰۷	-۰.۵۲۷	-۰.۲۹۷
سبک فرزندپروری مستبدانه	۳۵۵	۱۱۳	-۰.۴۸۸	۰.۶۷۸
کلی	۳۶۰	۱۰۹	۰.۵۶۶	-۰.۳۴۳

نتایج آزمون میانگین نشان داد سبک فرزند پروری سهل گیرانه بیشترین میانگین ۳۶۳ را به دست آورده است و سبک فرزند پروری مستبدانه نیز با میانگین ۳۵۵ کمترین میانگین را کسب کرده است. برای پاسخ به این پرسش که: آیا بین سبک‌های فرزندپروری و رشد اجتماعی رابطه وجود دارد؟ ابتدا از روش ضریب همبستگی پیرسون و بعد از تحلیل رگرسیون استفاده شد. نتایج در جدول زیر خلاصه شده است.

جدول ۲. ضریب همبستگی بین سبک‌های فرزند پروری و رشد اجتماعی

متغیر مستقل X	متغیر وابسته X	ضریب همبستگی R	سطح معنی‌دار P	نتایج
سبک‌های فرزندپروری مقتدرانه	رشد اجتماعی	۰.۳۶۷	۰.۰۰۰۱	رابطه دارد
سبک فرزندپروری سهل‌گیرانه	رشد اجتماعی	۰.۲۰۷	۰.۰۰۰۱	رابطه دارد
سبک فرزندپروری مستبدانه	رشد اجتماعی	۰.۰۷۴	۰.۲۵۶	رابطه ندارد
سبک فرزندپروری مقتدرانه	رشد اجتماعی	۰.۳۳۳	۰.۰۰۰۱	رابطه دارد

مطابق با نتایج مندرج در جدول شماره ۲، میزان ضریب همبستگی مشاهده شده در سطح معنی‌داری ۰/۰۵ بین سبک‌های فرزند پروری و رشد اجتماعی ۰/۳۳۳ است. با توجه به این‌که ضریب همبستگی بین متغیرها دارای علامت مثبت است بنابراین رابطه مثبت و معنی‌داری بین سبک‌های فرزندپروری و رشد اجتماعی کودکان وجود دارد. ضریب همبستگی پیرسون بین سبک فرزند پروری سهل‌گیرانه و رشد اجتماعی ۰/۲۰۷؛ و سبک فرزند پروری مقتدرانه ۰/۳۶۷ و سطح معنی‌داری کمتر از ۵ درصد به دست آمده است. بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد بین متغیرها رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. ضریب همبستگی بین سبک فرزند پروری مستبدانه و رشد اجتماعی ۰/۰۷۴ است که در سطح معنی‌داری مشاهده شده بیشتر از ۰/۰۵ است، بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد میتوان گفت که بین سبک فرزندپروری مستبدان و رشد اجتماعی رابطه معنادار و مثبت وجود ندارد.

در ادامه برای پیش‌بینی متغیر ملاک به وسیله متغیرهای پیش‌بینی از روش رگرسیون چندگانه استفاده شده است، نتیجه رگرسیون معادله‌ای است که پیشگویی یک متغیر را از روی متغیر مستقل نشان می‌دهد. در زیر نتایج حاصل از آزمون رگرسیون خطی ساده بین سبک‌های فرزندپروری و رشد اجتماعی کودکان آورده شده است.

جدول ۳. خلاصه مدل رگرسیونی بین سبک‌های فرزندپروری و رشد اجتماعی کودکان

مدل	R	R2	آماره دوربین واتسون D-W Test
۱	۳۸۶۰	۰/۱۴۹	۱/۹۲

جدول ۴. تحلیل واریانس آزمون رگرسیون بین سبک‌های فرزندپروری و رشد اجتماعی کودکان

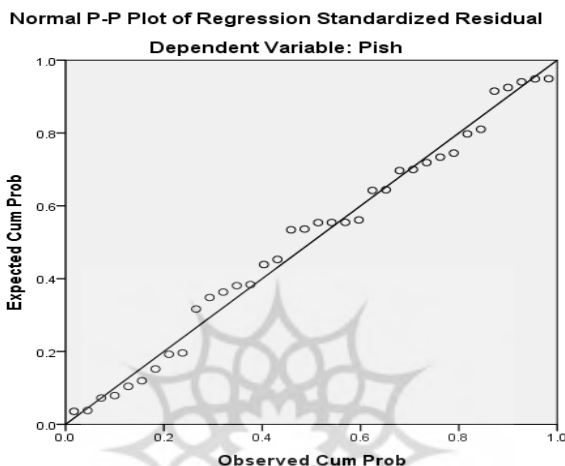
مدل	مجموع مجذورها	میانگین مجذورها	درجه آزادی	F	سطح معنی‌داری P
رگرسیون ۱	۲۰۴۲	۶۸۰	۳	۱۳۵۰	
باقیمانده	۱۱۶۹۷	۵۰	۲۳۲		۰/۰۰۰۱
جمع	۱۳۷۳۹		۲۳۵		

جدول ۵. ضرایب رگرسیونی بین سبک‌های فرزندپروری و رشد اجتماعی کودکان

متغیر	ضرایب غیر استاندارد		ضرایب استاندارد شده		T	سطح معنی‌داری
	Beta	Std. Error	B	Std. Error		
سهل‌گیر	۰/۰۰۶	۰/۰۸۳	۰/۰۰۶	۰/۰۰۶	۰/۰۷۵	۰/۹۴۰
استبدادی	-۰/۱۳۵	۰/۰۷۱	-۰/۱۳۶	۰/۰۷۱	-۱/۹۲	۰/۰۵۷
مقتدرانه	۰/۴۷۳	۰/۰۸۸	۰/۴۴۹	۰/۰۸۸	۵/۳۵	۰/۰۰۰۱

متغیر وابسته: رشد اجتماعی

نتایج بررسی داده‌های پرت نشان داده انحراف معیار هیچ کدام از سوالات بالاتر از عدد ۳ نیست بنابراین هیچ داده پرتی در این تحقیق تشخیص داده نشد. با توجه به اینکه روش‌های متعددی برای نشان دادن خود همبستگی داده‌ها وجود دارد در این تحقیق از آماره دوربین واتسون استفاده شده است. با توجه به اینکه آماره دوربین واتسون برای داده‌ها عدد ۱,۹۲ به دست آمده است که بین دوبازه (۱,۵۰ تا ۲,۵۰) قرار دارد بنابراین می‌توان گفت که خودهمبستگی در خطاها وجود ندارد.

نمودار ۱. بررسی پراکنش داده ۵

نتایج آزمون متغیرها در قالب سه جدول ارائه گردیده، در جدول (۳) ضریب همبستگی، ضریب تعیین، ضریب تعیین تعدیل شده و خطای برآورد، در جدول (۴) تحلیل واریانس رگرسیون، به منظور بررسی قطعیت وجود رابطه خطی میان متغیرها و جدول (۵) نتیجه آزمون، ضریب رگرسیون و مقدار ثابت برای تشکیل معادله رگرسیونی متغیرها را نشان می‌دهند. همانگونه که مشاهده می‌شود مقدار F به دست آمده است (۱۳,۵۰) در سطح خطای پنج درصد معنی دار است. ضریب تعیین به دست آمده نیز عدد ۱۴,۹ درصد می‌باشد بدین معنی که سبک‌های فرزندپروری می‌توانند ۱۳,۵ درصد از تغییرات در رشد اجتماعی کودکان را توضیح دهند.

نتایج نشان داد که ضریب رگرسیونی به دست آمده از سبک فرزند پروری سهل گیرانه (۰,۰۰۶) و عدد T آن (۰,۰۷۵) و ضریب رگرسیونی به دست آمده از سبک فرزند پروری مستبدانه (-۰,۱۳۵) و عدد T آن (۱,۹۲) که در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنی دار نیستند در مقابل ضریب رگرسیونی به دست آمده از سبک فرزند پروری مقتدرانه (۰,۴۲۹) و عدد T آن (۵,۳۵)، به دست آمده است با توجه به اینکه سطح معنی داری آزمون (۰,۰۰۰) می‌باشد که کمتر از ۵ درصد است علامت بتا نیز مثبت است، بنابراین

با اطمینان ۹۵ درصد می‌توانیم بپذیریم سبک فرزند پروری مقتدرانه بهترین متغیر برای پیش‌بینی رشد اجتماعی کودکان می‌باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

دوران کودکی بعنوان سرنوشت ساز ترین مراحل رشد و تحول، تحت تاثیر عوامل متعددی است که خانواده اولین و مهم ترین آن‌ها به شمار می‌آید. سبک والدین یک سازه روان‌شناختی است که بیانگر راهکارهای استانداردی است که والدین در تربیت فرزندشان از آن استفاده می‌کنند سبک‌های والدین بیانگر نحوه پاسخگویی والدین به فرزندانشان است. شیوه‌های والدین رفتارهای خاصی هستند، در حالی که سبک‌های فرزندپروری نشان دهنده الگوهای گسترده تری از شیوه‌های فرزندپروری است. تئوری‌ها و نظرات مختلفی در مورد بهترین راه‌های رشد فرزندان و همچنین متفاوت بودن زمان و تلاش برای والدین وجود دارد که مایل به سرمایه‌گذاری هستند (اسپرا، ۲۰۰۵). خلق و خوی کودک و الگوهای فرهنگی والدین در نوع سبک فرزندپروری یک کودک تاثیر دارد. (برگر، ۲۰۱۱). تحقیقات اولیه در زمینه فرزندپروری و رشد کودک نشان داد والدینی که فرزندان خود را با پرورش مناسب، استقلال و کنترل صحیح فرزندان تأمین می‌کنند، کودکانی دارند که به نظر می‌رسد از مهارت بالاتری برخوردار هستند و از نظر اجتماعی رشد و مهارت بهتری دارند (اسپرا، ۲۰۰۵).

به گفته انجمن روانشناسی آمریکا، شیوه‌های فرزندپروری در سراسر جهان سه هدف اصلی را شامل می‌شود: تضمین سلامت و ایمنی کودکان، آماده سازی کودکان برای زندگی به عنوان بزرگسالان مولد و کارآمد و انتقال ارزشهای فرهنگی (APA 2018). تلاش برای بررسی تاثیر شیوه‌های فرزندپروری بر نتایج کودک پیچیده است زیرا طیف گسترده رفتارهای والدین و طیف گسترده‌ای از نتایج رفتاری کودک وجود دارد.

یکی از مهمترین عواملی که در رشد اجتماعی تأثیر می‌گذارد، فرزندپروری است. مطالعات متعدد نشان می‌دهد که نوع و سبک فرزندپروری والدین در اوایل سالهای پیش‌دبستانی مشهود است و در تمام دوران نوجوانی و بزرگسالی ادامه می‌یابد.

سؤال مطالعه حاضر این بود که آیا سبک‌های فرزند پروری با رشد اجتماعی کودکان پیش‌دبستان رابطه دارد. در این پژوهش والدین کودکان پیش‌دبستانی از نظر شیوه‌های فرزندپروری مورد بررسی قرار گرفتند بررسی نقش شیوه‌های فرزندپروری والدین بویژه مادر از این جهت بسیار مهم است که نقش اساسی را در شکل‌گیری تجارب و شخصیت کودک در سالهای آتی دارد. رشد اجتماعی به عنوان حیطة بسیار مهم رشدی که در حیطة‌های دیگر نیز تاثیر دارد عامل اثرگذار بر سلامت روان در بزرگسالی می‌باشد. نتایج حاصل از بررسی فرضیه‌های پژوهش نشان داد که ضریب همبستگی بین

سبک‌های فرزندپروری سهل‌گیرانه و مقتدرانه بر متغیر رشد اجتماعی دارای ارتباط مثبت و معنی‌دار است اما ضریب همبستگی پیرسون برای متغیر سبک فرزند پروری مستبدانه و رشد اجتماعی در سطح اطمینان ۹۵ درصد رابطه معنی‌داری وجود ندارد. این یافته در مولفه سبک مقتدرانه و رشد اجتماعی با نتایج پژوهش‌های وطن‌خواه و مروتی (۱۳۹۵)، یاری و همکاران (۱۳۸۹)، علی‌آبادی و حسینی (۱۳۹۶) مطابقت دارد، لیکن مولفه سبک سهل‌گیرانه با اکثر پژوهش‌های مطابقت ندارد و علت آن ناشی از تغییرات شیوه تربیتی والدین و تغییرات نهاد خانواده در سال‌های اخیر می‌باشد. وطن‌خواه و مروتی (۱۳۹۵) در پژوهشی به بررسی رابطه فرزندپروری والدین با رشد اجتماعی کودکان پیش‌دبستانی پرداختند. نتایج نشان داد شیوه فرزندپروری مقتدرانه با رشد اجتماعی همبستگی مثبت داشت. در بخش پیش‌بینی نتایج رگرسیون نشان داد که سبک فرزندپروری مقتدرانه بهترین پیش‌بین برای رشد اجتماعی کودکان می‌باشد که با نتایج تحقیقات و پژوهش‌های انجام شده مطابقت دارد بطوریکه در پژوهشی که توسط دولت شایف در سال ۱۳۹۴ نشان داد سبک‌های فرزندپروری والدین رابطه معنی‌داری با هوش هیجانی دانش‌آموزان داشت و به طور مشترک ۰/۸۷٪ از واریانس، متغیر هوش هیجانی را پیش‌بینی کرد. همچنین سبک فرزندپروری مقتدر قوی‌ترین پیش‌بین هوش هیجانی که با مقدار پیش‌بینی‌کنندگی مثبت ۰/۷۱٪، در دانش‌آموزان بود. سبک‌های فرزندپروری مستبد و آسان‌گیر نیز به صورت منفی به ترتیب ۰/۶۲٪ و ۰/۲۶٪ درصد از تغییرات هوش هیجانی را تبیین کردند. بر اساس نتایج بدست آمده از پژوهش حاضر، سبک‌های فرزندپروری عامل مهمی در پیش‌بینی هوش هیجانی دانش‌آموزان هستند.

در تبیین علت عدم ارتباط سبک مستبدانه با رشد اجتماعی را می‌توان بوسیله اثرگذاری عوامل متعدد تبیین نمود، می‌دانیم که در مراحل تحول اجتماعی و هیجانی ظرفیت‌های تنظیم و توجه، جذب شدن به انسان‌ها، مبادله اجتماعی، شکل‌گیری ایده‌ها و پل زدن بین ایده‌ها (تفکر) به عنوان قابلیت‌های پایه انسانی ایجاد می‌شود و بوسیله آن‌ها خودآگاهی، زبان، همدلی، خلاقیت، تفکر و مهارت اجتماعی و هیجانی در کودکان به تدریج پدید می‌آید (گریسپن، ۱، ۲۰۰۷). در رویکرد جامع و فرایند تحول یکپارچه، خانواده اولین و اصلی‌ترین مسئول وضعیت زندگی کودک است والدین به‌عنوان مهم‌ترین و کلیدی‌ترین افراد کودک از اهمیت بسزایی برخوردار است. این یافته با نتایج پژوهش‌های قبلی مطابقت دارد بطوریکه مروتی و همکاران (۱۳۹۵) نشان دادند شیوه فرزند پروری مقتدرانه با رشد اجتماعی همبستگی مثبت داشت.

در تبیین این یافته قابل بیان است که شیوه تربیتی والدین مقتدر که در مورد فرزندشان ثابت قدم هستند، الگوهایی از رفتارهای ابراز وجود و اعتماد را به آنها ارائه می‌دهند؛ آنها به گفته‌های کودکان خود گوش می‌سپارند و گفتگو با آنها را ترویج می‌دهند، همچنین روش انضباطی آنان توأم با گرمی، منطق و انعطاف‌پذیری است که به کاهش اختلال رفتاری و افزایش پیشرفت در ابعاد مختلف یاری

می‌رساند والدین مقتدر در کنش‌های خود با کودکان دلسوز و صمیمی هستند. والدین مقتدر توقعاتی دارند که با توجه به توانایی‌های در حال رشد فرزندشان، معقول است. علاوه بر این، این گونه والدین از درجات بالایی از "گرم بودن" و "پاسخگوبودن" برخوردارند (بورای، نقل از رضایی، ۱۳۷۵) بنابراین، این انتظار هم می‌رود که این شیوه تربیتی والدین بیشترین تاثیر را در رشد مطلوب و با کیفیت کودکان بویژه در سالهای ابتدای کودکی و سالهای طلایی رشد (زیر ۸ سال) بر جای بگذارد هرچند که نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که سبک سهل گیر نیز تا اندازه‌ای تاثیر دارد که با نتایج پژوهش‌های انجام شده تا حدی متفاوت است ولی بنظر می‌رسد با توجه به اینکه آنها نسبت به فرزندانشان خود گرم و پاسخگو هستند (گالس گو و همکاران، نقل از مهر افروز، ۱۳۷۸) تاثیرات مثبتی بر کودکان برجای می‌گذارد. در نهایت اگر چه شیوه فرزندپروری مستبدانه نقشی مهم در مشکلات اجتماعی کودک ایجاد می‌کند، اما این نقش نسبی بوده، و در چهارچوب عوامل محیطی که کودک را در برگرفته و ویژگی‌های زیستی خود کودک قرار می‌گیرد. گرچه شیوه فرزندپروری مقتدر و تا حدی سهل گیر والدین بویژه مادر می‌تواند نقش مهمی در بهبود رشد اجتماعی کودک داشته باشد و هر چه تعاملات مادر با کودک بهتر و بیش تر باشد، کودک رشد اجتماعی بهتری خواهد داشت ولی در کنار مادر، اعضای دیگر خانواده، ویژگی‌های زیستی خود کودک، جنسیت کودک نیز نقش دارد.

بی‌شک هر گونه پژوهش یا فعالیت علمی در زمان اجرا بدون چالش و مشکلات مختلف نیست، این پژوهش هم مستثنی نبوده و در زمان اجرا با چالش‌های متعددی مواجه بوده است. از جمله محدودیت‌ها می‌توان به: مشکلات مربوط به همکاری والدین، احتمال سوگیری والدین به پاسخ برخی سوالات پرسشنامه بویژه پرسشنامه رشد اجتماعی کودکان اشاره نمود. علاوه بر این با توجه به اینکه نمونه فقط مربوط به تهران است تعمیم نتایج به کل کشور با تردید مواجه است.

بنابراین پیشنهاد می‌شود، در پژوهش‌های بعدی نمونه گیری از کل کشور با توجه به بافت‌های فرهنگی اجتماعی صورت گیرد، پژوهش‌های این چینی با روش آزمایشی و مداخلات آموزشی انجام شود تا در پژوهش اثر واقعی سبک‌های فرزندپروری بعنوان یک متغیر مستقل سنجیده شود و در نهایت اینکه برگزاری دوره‌های آموزشی مدون و مستمر جهت والدین در راستای فرزند پروری و شیوه‌های مناسب در مسیر رشد همه‌جانبه کودکان در دستور کار برنامه ریزان حوزه کودک قرار گیرد.

سپاسگزاری

بدین وسیله از کلیه مدیران مهدهای کودک مناطق سه گانه تهران، ری و شمیرانات که در این پژوهش همکاری نمودند و معاونت امور اجتماعی و کارشناس امور کودکان مناطق سه گانه تهران که امکان اجرای پژوهش را فراهم نمودند، کمال تشکر را دارم.

منابع

- سیف، علی اکبر (۱۳۹۸). روان‌شناسی تربیتی. انتشارات دانشکاه پیام نور.
- قارخانی، معصومه (۱۳۹۱). دولت و سیاست سلامت در ایران، سال ۱۳۶۰ تا ۱۳۸۸ ش. فصلنامه علمی-پژوهشی علوم اجتماعی، شماره ۶۱ ص ۱۱-۳۳.
- جان فدا، مریم؛ امین یزدی، سیدامیر؛ کارشکی، حسین. (۱۳۹۳). بررسی نقش شیوه‌های فرزندپروری مادر بر رشد هیجانی کارکردی کودکان زیر سه و نیم سال ۱۳۹۳. نخستین کنگره بین‌المللی جامع روانشناسی ایران، تهران، مرکز همایش‌های توسعه ایران ۱۳۹۴.
- مومنی‌شاهدشتی، سیده معصومه. (۱۳۹۳). بررسی رابطه سبک‌های فرزندپروری مادران با کمال‌گرایی و شیوه فرافکن فرزندان نوجوان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روان‌شناسی دانشگاه تهران.
- کریمی‌زند، محسن؛ بهرامی‌احسان، هادی؛ رضازاده، محمدرضا و پورحسینی، فاطمه. (۱۳۹۳). بررسی رابطه جهت‌گیری مذهبی و سبک‌های فرزند پروری با الگوی فرزند پروری سالم. کنگره بین‌المللی فرهنگ و اندیشه دینی، قم، مرکز راهبری مهندسی فرهنگی شورای فرهنگ عمومی استان بوشهر.
- پرستار، علی. (۱۳۸۸). مقیاس رشد اجتماعی وایلند. شرکت هوش آزمای نوید، تهران.
- مروتی، اعظم؛ وطن‌خواه، مریم؛ مروتی، سمانه. (۱۳۹۵). بررسی رابطه سبک‌های فرزند پروری والدین با رشد اجتماعی کودکان پیش‌دستانی شهرستان اردکان. چهارمین همایش علمی پژوهشی علوم تربیتی و روانشناسی، آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی ایران.
- Berger S., Kathleen. (18 February 2011). The Developing Person Through the Life Span (8th ed.). Worth Publishers. pp. 273-278. ISBN 978-1-4292-3203-6.
- Lea Bornstein, BA, Marc H. Bornstein, Parenting Styles and Child Social Development ; PhD University of Pennsylvania, USA, National Institute of Child Health and Human Development, USA December 2014, 3rded.
- Dwairy, M., & Menshar, K. E. (2006). Parenting style, individuation, and mental health of Egyptian adolescents. Journal of Adolescence, 29, 103-117.
- Darling-Churchill, K. E., & Lippman, L. (2016). Early childhood social and emotional development: Advancing the field of measurement. Journal of Applied Developmental Psychology, 45, 1-7.
- Early Child Development in Developing Document Countries . (2015) . Published: September 24.
- E. Berk Laura , (2013). Child Development , 9th Edition .
- Fogel (1997). Monographs of the Society for Research in Child Development, Volume 77, Issue 3.
- Kimble BA. The parenting styles and dimensions Questionnaire: a reconceptualization and validation. Oklahoma: Oklahoma State University; 2015.

- Mensah K, Monica, K, A (2013). Influence of Parenting Styles on the Social Development of Children. Academic Journal of Interdisciplinary Studies ISSN 2281 3993(Print) ISSN 2281-4612.
- Monica Konnie Mensah & Alfred Kuranchie (2013). Influence of Parenting Styles on the Social Development of Children, Academic Journal of Interdisciplinary Studies MCSER Publishing, Rome-Italy. Vol 2 No 3 November.
- Neslihan Saltalı , Merve İmir. (2018). Parenting Styles as a Predictor of the Preschool Children's Social Behaviours ;lParticipatory Educational Research (PER) Vol. 5(2), pp. 18-37.
- Shonkoff, J. P., & Phillips, D. A. (2000). From neurons to neighborhoods: The science of early childhood development. National Academy Press, 2101 Constitution Avenue, NW, Lockbox 285, Washington, DC 20055.
- Spera, Christopher .(2005). "A Review of the Relationship among Parenting Practices, Parenting Styles, and Adolescent School Achievement". Educational Psychology Review. 17 (2): 125-146.
- Saiedeh Behroz-Sarcheshmeh, Masoud Karimi, Farideh Mahmoudi, Parvaneh Shaghaghi, Seyyedeh Somayyeh Jalil-Abkenar.(2017). Effect of Training of Life Skills on Social Skills of High School Students with Intellectual Disabilities Volume 5, Issue 3 (Summer 2017-- 2017). Practice in Clinical Psychology. PCP 2017, 5(3): 177-186.
- Trawick-Smith, J. W., & Smith, T. (2014). Early childhood development: A multicultural perspective. Sixth edition. pp 212-375.
- Vijila (2013). Relationship between Parenting Styles and Adolescent Social Competence IOSR Journal of Humanities and Social Science Volume 17, Issue 3 (Nov- Dec. 2013), PP34-36.
- Whitted K.S. (2012). Understanding how social and emotional skill deficits contribute to school failure. Prev. School Fail. Altern. Educ. Child. Youth, 55:10-16. doi: 10.1080/10459880903286755.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی